

Handreiking

Aan de slag met de Informatievoorziening Omgevingswet

Inhoudsopgave

1 Inleiding	4
2 Aan de slag met de informatievoorziening: een aanpak	5
3 Toekomstige situatie	7
4 Huidige situatie: aan de slag met de nulmeting	14
5 Aan de slag met de informatievoorziening	18

1 Inleiding

De Omgevingswet zorgt voor grote veranderingen voor een gemeente, zowel voor de gemeentelijke organisatie als voor de gemeentelijke informatievoorziening. Deze handreiking biedt gemeentelijke informatievoorziening professionals een aanpak voor het aanpassen van de informatievoorziening. Hiervoor levert de handreiking een *stappenplan voor een nulmeting* van de huidige situatie. Tevens biedt de handreiking een *eerste beeld* van de toekomstige situatie. Met deze twee onderdelen krijgt de gemeente inzicht in de mate waarin de informatievoorziening al voorbereid is op de komst van de Omgevingswet en waar de gemeente nog aan de slag moet. Op basis hiervan kan de gemeente een veranderaanpak kiezen.

Doelgroep en gerelateerde informatievoorzieningsproducten

Deze handreiking is primair bedoeld voor informatievoorziening professionals zoals de projectleider informatievoorziening Omgevingswet, informatiemanagers, architecten en (functioneel) beheerders.

Naast deze handreiking biedt VNG op gebied van de informatievoorziening ook:

- De [Checklist informatievoorziening Omgevingswet](#). De Checklist geeft inzicht in de acties die een gemeente vanaf 2017 tot 2021 dient uit te voeren om op gebied van de informatievoorziening klaar te zijn voor de Omgevingswet.
- De [Doelarchitectuur Omgevingswet](#). De Doelarchitectuur biedt in detail inzicht in de gewenste toekomstige situatie op gebied van processen, informatie en applicaties. Waarbij voor de gemeentelijke applicaties een globaal programma van eisen wordt uitgewerkt.

Op basis van de handreiking, de checklist en de doelarchitectuur kunnen gemeenten hun informatievoorziening voorbereiden op de komst van de Omgevingswet.

Nieuw in versie 1.3

Deze versie van de handreiking biedt de volgende aanpassingen ten opzichte van versie 1.2:

- Tekstuele update;
- Hoofdstukken huidige situatie en toekomstige situatie in volgorde omgewisseld;
- Bijgewerkte toekomstige situatie op basis van nieuwste ontwikkelingen;
- Bijgewerkte aanpak van de nulmeting.

De Omgevingswet

De Omgevingswet bundelt de wetgeving en de regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. Daarmee vormt de wet de basis voor de samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving. Het gaat om de balans tussen beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Het realiseren hiervan is een uitdagende opgave, in een ingewikkelde omgeving met tientallen actoren. De ambities zijn groot en richten zich op het vergroten van de participatie van initiatiefnemers (burgers en ondernemers), meer samenhang tussen besluitvorming en samenwerking in de regio, snellere doorlooptijden, transparante procedures, een gelijkwaardige informatiepositie voor alle betrokkenen (van burger tot raadslid) en meer lokale afwegingsruimte. Constant met oog voor de balans tussen beschermen en benutten.

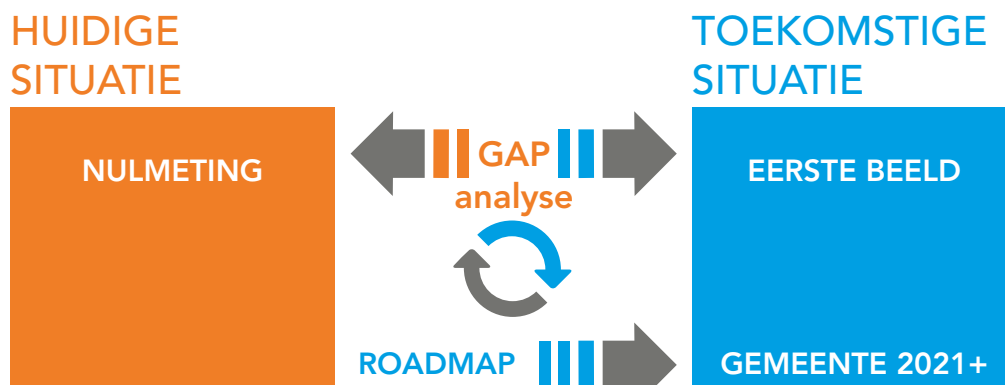
De voorbereiding op en uitvoering van de Omgevingswet vraagt veel van overheden, vooral van gemeenten. De veranderopgaven gaan over een nieuw juridisch instrumentarium, verregaande digitalisering én anders werken. De digitaliseringsopgave vraagt om een veranderende informatievoorziening voor, binnen en tussen overheden om de doelen van Omgevingswet stapsgewijs te kunnen realiseren.

2 Aan de slag met de informatievoorziening: een aanpak

Hoe weet je als gemeente wat je te doen staat om klaar te zijn voor de Omgevingswet? Waarmee moet jouw gemeente aan de slag? De Checklist Informatievoorziening geeft een opsomming van de zaken waar je als gemeente nu en in de komende jaren mee aan de slag kan. Om gericht aan het werk te gaan, is het goed om te weten hoe je er als gemeente nu voor staat en dit te vergelijken met een toekomstige situatie. Een toekomstige situatie waarin de gemeentelijk informatievoorziening ondersteunend is aan de uitvoer van de Omgevingswet. Hiervoor bieden wij de volgende aanpak:

1. Breng de toekomstige situatie in beeld (Eerste beeld en Gemeente 2021+)
2. Creëer inzicht in de huidige situatie (Nulmeting)
3. Analyseer de verschillen tussen huidige en toekomstige situatie (GAP analyse)
4. Bepaal wat de gemeente komende periode te doen staat om de verschillen te overbruggen (Roadmap)
5. Blijf op basis van nieuwe inzichten de GAP analyse periodiek uitvoeren.

Afhankelijk van de voorkeur van de gemeente kunnen stap 1 en 2 ook worden omgedraaid. Hierbij wordt eerst de huidige situatie in beeld gebracht waarna de toekomstige situatie wordt geschetst. Het is hoe dan ook aan te raden om zowel de huidige als toekomstige situatie te blijven updaten aan de hand van nieuwe inzichten.

Figuur 1: van huidige naar toekomstige situatie

Het eerste beeld: Geeft inzicht in toekomstige situatie van de informatievoorziening in het fysieke domein waarbij gefocust is op wat nu reeds bekend is. Hierbij geven we ook aan wat binnen de informatievoorziening wettelijk verplicht is. Op basis van het eerste beeld kan de gemeente voor zichzelf een gewenste toekomstige situatie schetsen. Voor een gedetailleerd beeld verwijzen we naar de GEMMA Doelarchitectuur Omgevingswet.

Gemeente 2021+: Op basis van de [GEMMA Doelarchitectuur Omgevingswet](#) kan de gemeente een meer gedetailleerd beeld schetsen van de toekomstige situatie. De doelarchitectuur beschrijft de situatie vanaf 2021 en de daaropvolgende jaren. De doelarchitectuur omvat zowel de bedrijfs- als de informatiearchitectuur. Het geeft daarmee onder andere inzicht in de toekomstige processen

en de applicaties die de gemeente gaat gebruiken om de Omgevingswet te ondersteunen. Voor de gemeentelijke applicaties wordt tevens een globaal programma van eisen uitgewerkt.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de definitieve toekomstige situatie nog niet geheel op papier te vangen is. Onder andere de Agile (iteratieve) wijze van ontwikkelen van het Digitaal Stelsel Omgevingswet Landelijke voorziening (DSO-LV) zorgt ervoor dat de toekomstige situatie nog aan verandering onderhevig is.

Nulmeting: Deze handreiking biedt een stappenplan voor het doen van een nulmeting op de informatievoorziening van het domein fysieke leefomgeving. De nulmeting helpt bij het gestructureerd in beeld brengen van de gemeentelijke producten, processen, systemen en informatie die de gemeente dient aan te passen om klaar te zijn voor de invoering van de Omgevingswet.

GAP analyse & Roadmap: Op basis van de nulmeting en het haar beeld van de toekomst kan de gemeente een GAP analyse doen om de impact van de Omgevingswet op haar informatievoorziening bepalen. Hierbij worden de verschillen tussen de huidige en toekomstige situatie in beeld worden gebracht. Dit geeft inzicht in "hoe gereed" (readiness) de gemeente op gebied van de informatievoorziening is voor de komst van de Omgevingswet. Met dit inzicht kan de gemeente de benodigde acties bepalen. Denk hierbij aan: de gemeente dient het proces voor het wijzigen van het omgevingsplan in te richten. Of de gemeente dient een applicatie aan te schaffen voor het opstellen van omgevingsplannen. Deze acties kunnen vervolgens op een tijdlijn worden geplaatst en vormen de roadmap naar 2021 en verder.

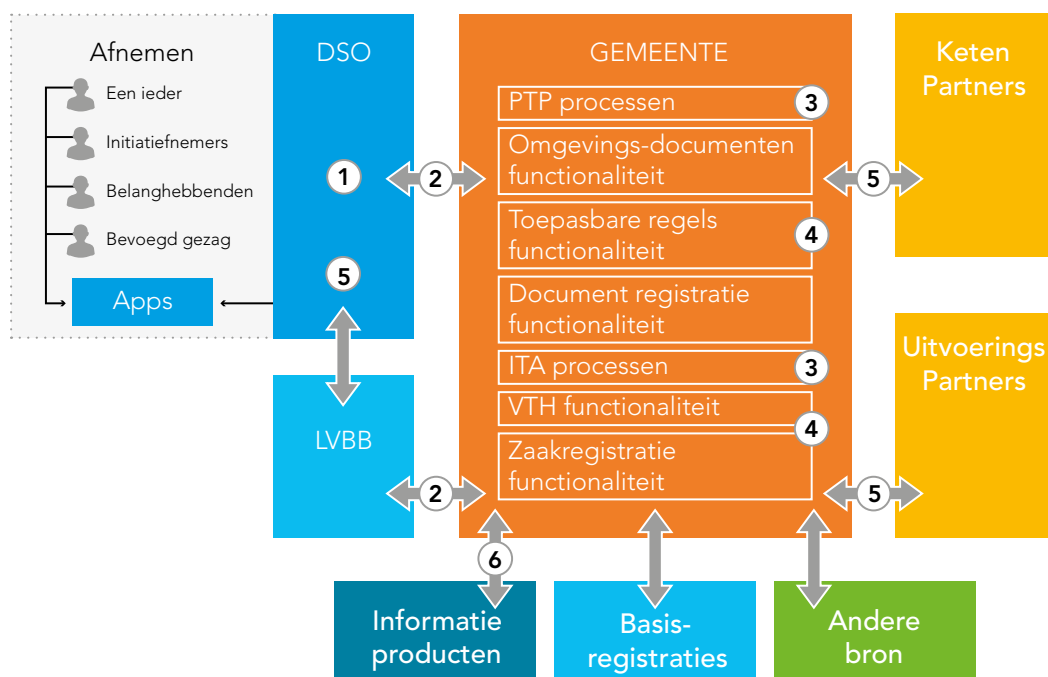
3 Toekomstige situatie

a Eerste beeld 2021

Zoals aangegeven is de informatievoorziening voor de Omgevingswet nog volop in beweging: nieuwe processen worden geschetst, informatie uitwisselingsstandaarden worden ontworpen en software wordt ontwikkeld. Al deze onderwerpen onderzoeken we samen met gemeenten, het DSO-LV en softwareleveranciers in de [GEMMA doelarchitectuur voor de Omgevingswet](#). Echter, dat één en ander nog in onderzoek is, betekent niet dat we nog niets weten en daarmee nog niets kunnen doen.

Het *Eerste beeld* beschrijft dat wat al wel bekend is met betrekking tot de informatievoorziening voor de Omgevingswet. Het biedt gemeenten daarmee een handvat op basis waarvan ze nu al in actie kunnen komen. Op basis van het Eerste beeld kan de gemeente voor haar specifieke situatie een toekomstbeeld schetsen.

Dit *Eerste beeld* sluit inhoudelijk aan bij de DSO-LV indeling in ketens Van plan tot publicatie (PTP) en Van idee tot afhandeling (ITA). Binnen iedere keten vallen vervolgens meerdere gemeentelijke [processen](#) die worden ondersteund door [softwarefunctionaliteit](#). In die twee ketens zien wij hoog over op proces- en software-gebied zes veranderingen, welke we 'geplot' hebben op de [basisplaat Omgevingswet](#).

Figuur 2: Basisplaat doelarchitectuur met de zes wijzigingen (PTP: plan tot publicatie, ITA: idee tot afhandeling).

1. Nieuwe landelijke **software functionaliteit** voor inwoners, bedrijven en bevoegd gezagen: o.a. een nieuw omgevingsloket en een nieuwe plek voor het publiceren van omgevingsdocumenten.
2. Nieuwe **standaarden voor informatie-uitwisseling** met DSO-LV en de Landelijke Voorziening Bekendmaken en Beschikbaar stellen (LVBB);
3. Gewijzigde **gemeentelijke processen** voor het maken en wijzigen van omgevingswetdocumenten (omgevingsvisie, programma en omgevingsplan) waarbij integraal wordt samengewerkt en ruimte is voor participatie. Gewijzigde processen voor het melden van activiteiten, het aanvragen van

- vergunningen en de verwerking van meldingen en aanvragen;
4. Gewijzigde en nieuwe **gemeentelijke software functionaliteit** voor het wijzigen en uitwisselen van omgevingsdocumenten. Nieuwe functionaliteit voor het opstellen, beheren en uitwisselen van toepasbare regels. Aangepaste software functionaliteit voor het Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH), documentregistratie en zaakregistratie;
 5. Intensievere samenwerking met keten- en uitvoeringspartners eventueel ondersteund met nieuwe of gewijzigde **standaarden voor informatie-uitwisseling** en eventueel **software functionaliteit** via het DSO-LV;
 6. De gemeente bronhouder voor nieuwe **geaggregeerde informatie** in de vorm van informatieproducten.

a Eerste beeld in meer detail

Wat betekenen deze zes veranderingen voor de gemeente? Wat kan een gemeente nu al doen? En wat dien ik als gemeente nu minimaal geregeld te hebben voor een succesvolle invoering van de omgevingswet? Om dit beter te kunnen duiden, verdelen we de zes veranderingen in drie thema's:

1. Wettelijk verplicht;
2. Dienstverlening & Bedrijfsvoering;
3. Innovatie.

Per thema onderscheiden we vervolgens onderwerpen zoals de wettelijke verplichting tot archivering of het digitaal kunnen aanleveren van Omgevingsdocumenten (let op: de term voor Omgevingsdocument gaat vermoedelijk worden vervangen door een term die meer aansluit bij de praktijk waarbij het niet gaat om documenten maar om gegevens).

Tabel 1: Wat is wettelijk verplicht en wat komt dienstverlening, bedrijfsvoering of innovatie ten goede?

Thema	Toelichting	Onderwerp
Wettelijk verplicht	Onderwerpen die een gemeente wettelijk verplicht is voor de uitvoering van de omgevingswet	<ul style="list-style-type: none"> • Omgevingsdocumenten • Aanvragen & Meldingen • Archivering • Basisregistraties • GDI standaarden (pas toe of leg uit) • Monitoring
Dienstverlening & Bedrijfsvoering	Onderwerpen die een gemeente dient te regelen voor een goede bedrijfsvoering en dienstverlening, gegeven de doelen van de Omgevingswet	<ul style="list-style-type: none"> • Serviceformules • Regelbeheer • Zaakgerichtwerken • Gegevensmanagement • Samenwerking • Stelselcatalogus
Innovatie	Onderwerpen die van belang zijn voor het vergroten van de kwaliteit van dienstverlening en innovaties in dienstverlening.	<ul style="list-style-type: none"> • 3D • Smart cities • Open data • Common Ground

1 Wettelijk verplicht

a Omgevingsdocumenten

Een gemeente dient in staat te zijn om omgevingsdocumenten te kunnen opstellen en wijzigen. Hiervoor zijn aangepaste en/of nieuwe processen, software functionaliteiten en standaarden benodigd:

- **Proces:** VNG raadt aan de huidige processen aan te passen en/of nieuwe processen in te richten. Deze nieuwe processen zijn te vinden binnen de [GEMMA Doelarchitectuur Omgevingswet onderdeel bedrijfsarchitectuur](#).
- **Software:** Gemeente dient softwarefunctionaliteit te hebben voor het maken en/of wijzigen, beheren en uitwisselen van de omgevingsdocumenten (omgevingsdocumentfunctionaliteit). De eerste aanzet voor de eisen aan de nieuwe software is te vinden binnen de [GEMMA Doelarchitectuur Omgevingswet onderdeel systemen](#).

- **Informatiestandaard:** De gemeentelijke software dient in staat te zijn de omgevingsdocumenten volgens de Standaard Overheidspublicaties – Toepassingsprofiel Omgevingsdocumenten (STOP-TPOD) aan de Landelijke voorziening Beschikbaar stellen en Bekendmaken (LVBB) aan te leveren.
Tevens dient de software de documenten bij het DSO-LV dan wel bij de LVBB op te kunnen vragen. De STOP-TPOD standaard is nog niet officieel vastgesteld, dit gebeurt in 2018.

Let op: Aangezien de standaarden nog niet zijn vastgesteld, dient hierbij te worden opgemerkt dat geen enkele softwareleverancier momenteel al gereed kan zijn voor de Omgevingswet. Wel kunnen gemeenten nu al bij hun huidige softwareleverancier nagaan of deze in de toekomst de nieuwe werkwijze en informatiestandaard gaat ondersteunen.

Wat te doen?

Processen en software op orde en voldoen aan de standaard.

b Aanvragen en meldingen

Gemeente dient ervoor te zorgen dat aanvragen en meldingen digitaal ontvangen kunnen worden. Het DSO-LV Omgevingsloket biedt functionaliteit voor het digitaal indienen. Aanvragen en meldingen dienen 'in de geest van' de Omgevingswet behandeld te worden. De gemeente zal hier zelf inhoudelijk invulling aan moeten geven. Hiervoor zijn aangepaste en/of nieuwe processen, software functionaliteiten en standaarden benodigd:

- **Proces:** Met de Omgevingswet kan een gemeente zelf besluiten om bepaalde activiteiten (in de fysieke leefomgeving) vergunningvrij te maken. De gemeente zal een besluit moeten maken welke activiteiten vergunningvrij worden. Vergunningvrij betekent dat de aanvrager sneller het door hem gewenste product (bijvoorbeeld een vergunningvrije dakkapel) kan krijgen. Zie hiervoor het [VNG Kompas Invoering Omgevingswet](#). Dit zorgt er voor dat processen anders kunnen worden ingericht. VNG raadt aan de huidige processen hierop aan te passen en/of nieuwe processen in te richten. Deze nieuwe processen zijn te vinden binnen de [GEMMA doelarchitectuur onderdeel processen](#) en wat betreft de dienstverlening onder de [serviceformules](#).
- **Software:** Gemeente dient in staat te zijn digitale aanvragen en meldingen vanuit het DSO-LV omgevingsloket te ontvangen en op te vragen. Tevens dient de gemeente in staat te zijn aanvragen en meldingen te publiceren. De gemeente dient software functionaliteit te hebben voor vergunningen, toezicht en handhaving (VTH functionaliteit) welke zowel de nieuwe software eisen als de nieuwe processen ondersteunt.
- **Informatiestandaard:** De gemeente ontvangt vanuit het DSO-LV omgevingsloket een notificatie dat een er een aanvraag of melding is gedaan. Hiervoor gaat de Standaard Aanvraag en Meldingen (STAM, voorheen StUF-LVO) gebruikt worden. Vervolgens kan de gemeente middels API's de benodigde informatie bij het DSO-LV omgevingsloket ophalen. Zowel de STAM als de API's zijn in ontwikkeling. Publicatie van de bekendmakingen verloopt via DROP (officielebekendmakingen.nl). De VTH-functionaliteit dient hiervoor zowel STAM als de desbetreffende DSO API's te ondersteunen.

Let op: Aangezien de standaarden nog niet zijn vastgesteld, dient hierbij te worden opgemerkt dat geen enkele softwareleverancier momenteel al gereed kan zijn voor de Omgevingswet. Gemeenten kunnen nu al bij hun huidige VTH-software leverancier nagaan of deze in de toekomst de nieuwe standaarden gaat ondersteunen.

Wat te doen?

Processen en software op orde en voldoen aan de standaard.

c Archivering

De gemeente dient de archivering van alle archiefwaardige documenten (omgevingsdocumenten, aanvragen etc.) geregeld te hebben conform de Archiefwet. Er wordt nog onderzocht op welke manier de omgevingsdocumenten gearchiveerd gaan worden. Zie voor meer informatie de [Checklist Informatievoorziening](#).

Wat te doen?

Bepalen hoe de gemeente per 2021 gaat archiveren.

d Basisregistraties & e-overheid standaarden

Gemeente dient gebruik te maken van de voor de Omgevingswet relevante basisregistraties: BGT, BAG, BRK, HR, BRT. En de BRO per 1-1 2019. Daarnaast is de gemeente (volgens pas toe of leg uit principe) verplicht om gebruik te maken van de [GDI standaarden](#), denk hierbij aan Digikoppeling. GDI voorziening Mijn Overheid Berichtenbox is niet wettelijk verplicht, maar gebruik raden we wel aan. Zie voor meer informatie zie [vngrealisatie.nl](#).

Wat te doen?

Bepalen of de gemeente gebruik maakt van de juiste Basisregistraties en GDI voorzieningen.

e Monitoring

In de Omgevingswet is de *monitoringsplicht* opgenomen (art. 20.1). Hierin staat dat ten doel gestelde omgevingswaarden en alarmeringswaarden in de ambities voor een stadsdeel/ stad/ dorp (in vermeerdering of vermindering) moeten worden benoemd en vervolgens worden bewaakt. Het benoemen wordt gedaan in de omgevingsdocumenten. Monitoring laat zien op welk tijdstip welke milieuwaarden en normen zijn gerealiseerd, of wat de resterende ontwikkelruimte is, daarmee geeft het de stand van zaken van een wijk/stadsdeel/stad/dorp. Voor inzicht in deze ontwikkelruimte zijn een ondersteunend proces en software functionaliteit nodig. Hier ligt ook een relatie met informatieproducten die input leveren aan dit monitoringproces.

VNG onderzoekt samen met de G4 op welke manier de gemeente het monitoring proces en bijbehorende softwarefunctionaliteit kan inrichten.

Wat te doen?

Verdiepen in de monitoringplicht. Analyseren wat deze voor de gemeente betekent en op welke manier de gemeente hier invulling aan kan geven.

2 Dienstverlening & bedrijfsvoering

a Dienstverlening: serviceformules

Om de dienstverlening te verbeteren zijn op basis van klantreizen vier [serviceformules](#) ontwikkeld. Een serviceformule is een werkend dienstverleningsconcept en geeft gemeenten houvast bij de veranderopgave. De formules gaan ieder in op een andere wens van de klant. De volgende serviceformules zijn ontwikkeld:

- **de snelserviceformule:** Snelle eenvoudige aanvraag of melding bij standaard producten en diensten die veel voorkomen.
- **de ontwerpformule:** Initiatiefnemers beter begeleiden bij het vergunningentraject en daarbij belanghebbenden meer betrekken.
- **de ontwikkelformule:** Een vorm van samenwerking waarbij alle deelnemers invloed hebben op het proces en het resultaat van dit proces zoals een visie, plan of advies.
- **de toezichtformule:** Volgens beleid samen met inwoners en ondernemers ongewenste activiteiten en initiatieven opsporen en tegen gaan.

De gemeente past voor gekozen producten de processen aan of richt ze opnieuw in overeenkomstig de gekozen serviceformule(s). Die processen worden daarbij ondersteund door software met de daarvoor benodigde functionaliteit.

Wat te doen?

Verdiepen in de serviceformules en bepalen of de gemeente haar dienstverlening wil verbeteren door middel van de formules.

b Regelbeheer

Met de Omgevingswet komen regels centraal te staan. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen juridische regels en toepasbare regels. Juridische regels gaan uit van het (lokale) beleid. Toepasbare regels gaan uit van de gebruiker en zijn activiteiten. Het regelbeheer voor de Omgevingswet zorgt er voor dat juridische regels begrijpelijk worden voor de gebruiker.

Als een gemeente toepasbare regels wil maken, dan is het verstandig om dit direct te doen tijdens het opstellen van de juridische regels of zelfs uit te gaan van de toepasbare regel. De toepasbare regel kan de gemeente als vragenboom aan het Omgevingsloket aanbieden. Om toepasbare regels te beheren en te exporteren heeft de gemeente softwarefunctionaliteit nodig.

Toepasbare regels dienen via de Standaard Toepasbare Regels (STTR) aan het DSO-LV te worden aangeleverd. Deze standaard is nog in ontwikkeling. Het maken van toepasbare regels is niet wettelijk verplicht, maar zorgt wel voor een goed werkend DSO-LV omgevingsloket en daarmee goede dienstverlening aan inwoners en bedrijven van de gemeente. Tevens in het bestuursakkoord afgesproken dat het huidige dienstverleningsniveau dient te worden gecontinueerd. Hiervoor zijn toepasbare regels nodig. Daarbij krijgt de gemeente hoe dan ook te maken met toepasbare regels voor de activiteiten in de bruidsschat.

Toepasbare regels en bruidsschat: Per 2021 krijgt de gemeente direct een aantal sets regels aangereikt, waar zij vanaf dat moment over gaat: de [bruidsschat](#). Onder de Omgevingswet regelt het Rijk een aantal onderwerpen niet meer, zoals de activiteiten "het bereiden van voedsel" of "lozen van huishoudelijk afvalwater". De gemeenten hebben de keuze om al of niet regels voor deze activiteiten in het omgevingsplan op te nemen. Eind 2018 komt de bruidsschat beschikbaar en kan een gemeente bepalen ze hier mee wil omgaan.

Wat te doen? VNG heeft een aantal [pilots](#) gedaan met het maken van toepasbare regels. Op basis hiervan en de informatie die beschikbaar is via [aandeslagmetdeomgevingswet.nl](#) kan een gemeente zich nu al verdiepen in regelbeheer en de toepasbare regels. Om vervolgens een keuze te maken voor welke activiteiten waarvoor de gemeente bevoegd gezag is toepasbare regels wil maken en in het omgevingsloket wil aanbieden. Voor het maken van toepasbare regels heeft de gemeente software nodig welke aan de STTR voldoet.

c Zaakgericht werken

Voor een goede dienstverlening is zaakgericht werken essentieel. Tevens is het zaakgericht werken de afspraak over de wijze van samenwerken van een gemeente met ketenpartners. Wij raden gemeenten aan om in de processen in de procesketen 'van idee tot afhandeling (en bij toezicht en handhaving) zaakgericht te werken en in de procesketen 'van plan tot publicatie' in ieder geval zaakgericht te registreren. Desbetreffende, al dan niet aangepaste, processen dienen als zaaktype uitgewerkt en geïmplementeerd te zijn. Zie hiertoe de [referentie-zaaktypecatalogus](#). De gemeente dient er voor te zorgen dat de software die zij in huis heeft of haalt ter ondersteuning van beide procesketens, het zaakgericht werken of registreren ondersteunt en tevens de zaakgericht werken standaarden ondersteunt.

Wat te doen?

Zorgen dat in de gemeentelijke VTH processen zaakgericht gewerkt wordt en dat deze processen op de juiste manier met software ondersteund worden. Zie voor meer informatie de [Checklist Informatievoorziening](#) en [GEMMAonline Thema Zaakgerichtwerken](#).

d Gegevensmanagement

De gemeente moet in staat te zijn voor de Omgevingswet relevante informatie beschikbaar te stellen voor zowel intern als extern (o.a. basis- en kerngegevens en informatieproducten) gebruik. Om welke informatie dit gaat en op welke manier de informatie beschikbaar beschikbaar gaat worden gesteld wordt nog onderzocht. Zeker is echter dat de gemeente invulling dient te geven aan gegevensmanagement.

Wat te doen?

Ga aan de slag met gegevensmanagement: [GEMMA online Thema Gegevensmanagement](#). Specifiek kan de gemeente een [volwassenheidsscan](#) op gegevensmanagement doen. Volg verder de ontwikkelingen op de informatieproducten, zie de [Checklist Informatievoorziening](#).

e Samenwerking

Met de komst van de Omgevingswet wordt de samenwerking met keten- en uitvoeringspartners nog belangrijker. Denk hierbij aan het Rijk, provincies, waterschappen omgevingsdiensten, veiligheidsregio's en eventueel ook een extern bureau waaraan de gemeente het maken van bestemmingsplannen heeft uitbesteed. De gemeente dient nieuwe afspraken te maken met haar partners over de manier waarop de samenwerking in de toekomst wordt vormgegeven.

Beoordeeld moet worden of de bestaande taakverdeling tussen ketenpartners gehandhaafd blijft of verbeterd kan worden. Processen moeten aangescherpt of aangepast worden op veranderingen in de samenwerking. De beschikbaarheid van informatie tussen partners is essentieel om samen te kunnen werken. De functionaliteit van nieuwe of gewijzigde applicaties moet hierin voorzien. Op welke manier DSO-LV samenwerking digitaal kan ondersteunen wordt nog uitgezocht. Hier zal eind 2018 meer over bekend zijn.

Wat te doen?

Nagaan met welke partijen de gemeente samenwerkt. In gesprek met deze partijen bepalen welke veranderingen in de samenwerking optreden als gevolg van de Omgevingswet. Bepaal welke wensen de gemeente om die samenwerking digitaal te ondersteunen. Volg de landelijke ontwikkelingen.

f Stelselcatalogus

De DSO-LV Stelselcatalogus bevat de begrippen die binnen de Omgevingswet worden gebruikt, fungeert als thesaurus voor het vinden van homoniemen, synoniemen en andere verbindingen tussen begrippen. Zo kan iemand bijvoorbeeld alle regels vinden die gelden voor de aanbouw van een 'Garage' terwijl in de vigerende wet- en regelgeving slechts wordt gerept over 'Bijgebouw' doordat de Stelselcatalogus deze verbinding legt. De Stelselcatalogus wordt in vrijwel alle processen gebruikt: bij het opstellen van Plannen, het vastleggen van Besluiten, het Oriënteren of Indienen van een aanvraag door een Initiatiefnemer, etc.

Het werken met de DSO-LV Stelselcatalogus is niet wettelijk verplicht, maar als gemeenten niet aansluiten op de stelselcatalogus zullen de begrippen zowel binnen de gemeente als tussen de gemeenten en andere overheden blijven verschillen. Tevens heeft het niet gebruiken van de Stelselcatalogus een negatieve invloed op het dienstverleningsniveau in het DSO-LV Omgevingsloket. Als het woord 'Garage' bijvoorbeeld niet is opgevoerd, kan in het Omgevingsloket informatie alleen worden gevonden onder 'Bijgebouw'.

Wat te doen?

Verdiepen in de rol die de DSO-LV Stelselcatalogus gaat spelen binnen de gemeentelijke processen en applicaties. Ontwikkelingen blijven volgen en vervolgens bepalen op welke manier de gemeente aan gaat sluiten op de Stelselcatalogus.

3 Innovatie & Kwaliteit

a 3D

Het gebruik van 3D modellen heeft veel voordelen. Zo geeft een 3D model meer inzicht in de situatie dan een 2D kaart. Om 3D toe te passen op een omgevingsplan heeft de gemeente specifieke software functionaliteit nodig. [Gemeenten Rotterdam](#) en Den Haag onderzoeken het gebruik van 3D in Omgevingsplannen.

Wat te doen?

Volg de ontwikkelingen en maak de afweging of 3D voor de gemeente toegevoegde waarde biedt.

b Smart cities

Onder de vlag [Smart Cities](#) zetten wereldwijd lokale overheden (vaak samen met bedrijven, burgers en instellingen) integrale en datagedreven oplossingen in om de leefbaarheid, kwaliteit en concurrentiekracht van de stad te verbeteren. Ook Nederlandse gemeenten zien de noodzaak om lokale problemen aan te pakken met 'smart' oplossingen en om hierin te experimenteren, van elkaar te leren

en samen te ontwikkelen. De Omgevingswet biedt uitgelezen kansen om aan de slag te gaan met de smart city!

Wat te doen?

Bepalen welke kansen de smart city biedt voor de gemeente. En op welke manier deze met de invoering van de Omgevingswet kan worden meegenomen.

c Open data

De Omgevingswet gaat leiden tot veel nieuwe data over de fysieke ruimte. Daarnaast gaat de Omgevingswet uit van een gelijke informatiepositie voor alle partijen: overheid, inwoners en bedrijven. Open data biedt een kans om de nieuwe Omgevingswet data sets voor iedereen beschikbaar te stellen.

Wat te doen?

Bepalen welke data uit de fysieke leefomgeving de gemeente beschikbaar wil stellen.

d Common Ground

Common Ground is het idee om naast de bestaande gemeentelijke ICT-infrastructuur een nieuwe, moderne ICT-infrastructuur te bouwen voor de uitwisseling van gegevens binnen en tussen gemeenten. Met Common Ground kunnen gemeenten hun dienstverlening en bedrijfsvoering ingrijpend vernieuwen vanuit de basis: de gegevenslaag. Common Ground staat voor een moderne, agile manier van ICT-systemen ontwerpen, bouwen en beheren. Common Ground gaat uit van de gedachte van een gezamenlijk gegevenslandschap en stelt gemeenten in staat sneller te innoveren en kosten te besparen. De GEMMA Doelarchitectuur Omgevingswet is al uitgewerkt volgens de Common Ground principes. Ook het de applicatie requirements voor de toekomstige Omgevingswet applicaties volgt Common Ground. Ga je als gemeente nog niet aan de slag met Common Ground? Ook dan zijn de applicatie requirements bruikbaar.

Wat te doen?

Verdiepen in Common Ground en bekijken hoe de gemeente haar Omgevingswet software volgens Common Ground kan inrichten.

4 Huidige situatie: aan de slag met de nulmeting

Met een schets van de gewenste toekomstige situatie kan de gemeente aan de slag met het in beeld brengen van de huidige situatie. Hiervoor biedt VNG een stappenplan voor het doen van een nulmeting. Voordat we de stappen van de nulmeting bespreken, zoomen we in op de manier waarop de nulmeting kan worden uitgevoerd.

Hoe de nulmetingen uit te voeren?

Het is aan de gemeente om te bepalen hoe de nulmeting en analyse uit te voeren. Wij hebben gemeenten gezien die hier een half jaar voor uit hebben getrokken, maar kennen ook organisaties die dit in een beperkt aantal workshops doen. Dit is geheel afhankelijk van het detailniveau dat de gemeente wil bereiken. Het is hoe dan ook aan te raden om de elf stappen (zie onderdeel 2 – Aan de slag met de nulmeting) een keer met een kleine groep betrokkenen door te lopen.

Om de nulmeting goed te kunnen uitvoeren, is een multidisciplinaire groep noodzakelijk. Denk hierbij aan medewerkers van uit de volgende afdelingen: ruimtelijke ordening, milieu, infrastructuur, bouwen, water, verordeningen, vergunningen en informatievoorziening. Gemeenten Den Haag en Delft hebben beiden een uitgebreide nulmeting gedaan. Het template van de nulmeting van gemeente Delft is via het [ROMnetwerk](#) beschikbaar (inlog vereist). Daarbij gebruikte gemeente Delft bij de uitvoering van de nulmeting de onderstaande fasering:

Tabel 2: Gemeente Delft voerde de nulmeting uit in drie fasen.

Fase	Toelichting
1 Eerste verkenning	Met een kerngroep vanuit informatievoorziening, ICT/functioneel beheer, beleid en uitvoering.
2 Verdieping	Meer de diepte in met een wat grotere groep met een paar processen als handvat (opstellen bestemmingsplannen, vergunningverlening, handhaving).
3 Onderzoek	Op de werkvloer met medewerkers in gesprek. Inzicht krijgen in hoe het werk in de praktijk wordt uitgevoerd.

De nulmeting op hoofdlijnen

Het doen van de nulmeting verloopt in negen stappen, waarbij de eerste vier stappen betrekking hebben op de gemeentelijke producten, organisatie en processen. Ondanks dat deze handreiking betrekking heeft op de informatievoorziening is het noodzakelijk om eerst een beeld te verkrijgen bij producten, organisatie en processen. Waarna in de volgende vijf stappen inzicht wordt verkregen in de gemeentelijke informatie en applicaties.

Tabel 3 geeft op hoofdlijnen een overzicht van de onderdelen en stappen. Bij het doorlopen van de stappen verzamelt de gemeente veel informatie over diverse onderdelen die van belang zijn bij de invoering van de omgevingswet. Op basis van al deze informatie kan de gemeente een conclusie trekken over de mate waarin haar informatievoorziening gereed (readiness) is voor de Omgevingswet.

Tabel 3: De nulmeting in twee onderwerpen en negen stappen

Onderdeel	Stap	Toelichting
Product Organisatie Proces	1 Producten & Afdelingen	<ul style="list-style-type: none"> Welke producten levert de gemeente binnen het fysieke domein? Welke afdelingen zijn verantwoordelijk voor deze producten? Welke afdelingen of organisaties / partners zijn betrokken?
	2 Processen	<ul style="list-style-type: none"> Met welke processen levert de gemeente de producten?
	3 Zaakgericht werken	<ul style="list-style-type: none"> Werkt de gemeente op procesgebied zaakgericht?
	4 Publicatie	<ul style="list-style-type: none"> Waar publiceert de gemeente de bekendmakingen van producten?
Informatie Applicaties	5 Applicaties	<ul style="list-style-type: none"> Welke applicaties worden gebruikt om de producten en processen te ondersteunen?
	6 GDI	<ul style="list-style-type: none"> Welke GDI bouwstenen gebruikt de gemeente voor de ondersteuning van de producten en processen.
	7 Informatie	<ul style="list-style-type: none"> Welke informatie gebruikt de gemeente in de processen?
	8 Informatie-uitwisseling	<ul style="list-style-type: none"> Op welke manier wisselt de gemeente informatie uit binnen de gemeente en met andere organisaties?
	9 Archivering	<ul style="list-style-type: none"> Welke documenten worden bij het uitvoeren van de processen gearhiveerd?

Onderdeel 1 – Producten, Organisatie en Processen

Stap 1 – Vaststellen gemeentelijke producten voor fysieke domein

Stel vast welke producten de gemeente levert in het fysieke domein. Denk hierbij aan Beslissing op bezwaar of een (verleende/geweigerde) omgevingsvergunning. Gemeente Delft biedt in [hun O-meting](#) een lijst van bijna 50 gemeentelijke producten. Deze lijst kan ter inspiratie worden gebruikt. UIVO-I (uitvoering informatievoorziening Omgevingswet interbestuurlijk) ontwikkelde bovendien een [producten en diensten catalogus Omgevingswet](#) welke hier ook hiervoor gebruikt worden. Hiermee verkrijgt de gemeente inzicht in welke producten de gemeente levert in het fysieke domein en welke mogelijk met de inwerking van de Omgevingswet gaan wijzigen.

Koppel aan de lijst met gemeentelijke producten een verantwoordelijke afdeling/team/functie. Hiermee worden de partijen in beeld gebracht die verantwoordelijk zijn voor de (externe) producten. Stel ook vast welke andere afdelingen bij het proces betrokken zijn. Bekijk ook welke externe partijen een aandeel hebben in het proces. Denk hierbij aan ketenpartners en uitvoeringspartners als een Omgevingsdienst, Veiligheidsregio, GGD, Waterschap, etc.

In combinatie met de resultaten van stap 2 krijgt de gemeente hiermee een overzicht van het speelveld van betrokkenen bij een proces en een product en daarmee van de partijen waarmee mogelijk wat moet veranderen in de procesuitvoering of samenwerking.

Stap 2 – Koppelen van producten aan huidige processen

Bepaal met welk proces de gemeente het product levert. Denk hierbij aan processen als behandelen aanvraag vergunning of ontheffing. GEMMA Online biedt hiervoor een overzicht van het [gemeentelijk processenlandschap](#).

Hiermee verkrijgt de gemeente inzicht in welke gemeentelijke processen ondersteunend zijn aan de producten in het fysieke domein en daarmee welke processen mogelijk gaan veranderen door de invoering van de Omgevingswet.

Stap 3 – Vaststellen in welke processen zaakgericht gewerkt wordt

Bekijk in welke van de in de vorige stap vastgestelde processen reeds zaakgericht gewerkt of geregistreerd wordt. Hiermee krijgt de gemeente een indruk van de mate waarin zaakgericht werken is doorgevoerd en waar de gemeente nu al kan starten met invoeren van zaakgericht werken.

Stap 4 – Vaststellen waar het product gepubliceerd / gecommuniceerd wordt

Een product als een vergunning wordt bijvoorbeeld gepubliceerd via lokale huis-aan-huisbladen of de gemeentelijke website. Leg vast waar de producten worden gepubliceerd / gecommuniceerd. De gemeente krijgt daarmee een beeld van de manier waarop ze momenteel communiceert over producten. Op basis hiervan kan later worden vastgesteld welke producten met de invoering van de Omgevingswet op een nieuwe wijze worden gepubliceerd.

Onderdeel 2 – Informatie & Applicaties

Stap 5 – Bepalen welke applicaties (systemen) gebruikt worden in het proces

Leg vast met welke applicaties het proces wordt ondersteund. Denk hierbij aan software voor het maken van een bestemmingsplan of het verlenen van een vergunning. Interessant is het om in deze stap ook te bekijken in generieke software zoals spreadsheet software (bijvoorbeeld Microsoft Excel) aanvullend aan deze applicaties wordt gebruikt. In deze stap is het af te raden om een lijst aan te leggen van de systemen die alleen worden geraadpleegd voor informatie. Deze categorie wordt vastgelegd in stap 7.

Hiermee verkrijgt de gemeente inzicht in de voor de Omgevingswet relevante applicaties die mogelijk voor de uitvoering van de Omgevingswet dienen te worden aangepast of vervangen.

Stap 8 – Vaststellen gebruikte GDI bouwstenen

Welke Generieke Digitale Infrastructuur (GDI) bouwstenen worden in het proces gebruikt? Beschrijf daarbij ook welke gemeentelijke applicatie gebruik maakt van deze bouwsteen en via welke applicatie de koppeling naar de bouwsteen verloopt. Maakt de gemeente gebruik van DigiD of e-Herkenning? Wordt er gecommuniceerd via MijnOverheid Berichtenbox?

De Omgevingswet gaat gebruik maken van een aantal GDI-bouwstenen. Door nu vast te stellen of de gemeente deze reeds gebruikt, krijgt de gemeente inzicht in de bouwstenen waarop de aansluiting nog voor de Omgevingswet moet worden geïmplementeerd.

In de onderstaande tabel zijn die GDI-bouwstenen verzameld die relevant zijn voor de Omgevingswet. Aan de GDI-bouwstenen zijn voor de volledigheid ook GGI netwerk, LVBB en DROP toegevoegd.

Tabel 4: Bouwstenen en advies

Bouwsteen	Advies aan gemeente
Basisregistraties: BAG, BRK, BRT, BGT	Gebruiken en bij gereede twijfel terug melden
Basisregistratie: BRO	Volg ontwikkelingen en adviezen.
eHerkenning	Medewerkers van gemeenten die willen inloggen op DSO-LV onderdelen moeten gebruik maken van eHerkenning.
Digikoppeling, inclusief Digikoppeling-aansluiting van Vergunningenapplicatie op OLO	Implementeren voor aanbieden digitale diensten
DigiMelding	Portal gebruiken voor terug melden op HR. Gebruik voor grote volumes terugmeldingen webservice.
Digilevering	Volg ontwikkelingen en adviezen
MijnOverheid Berichtenbox Burger	Gebruiken
MijnOverheid Berichtenbox Bedrijven	Gebruiken / implementeren
GGI netwerk	In onderzoek voor Omgevingswet. Volg de ontwikkelingen
LVBB	Landelijke Voorziening Bekendmaken en Beschikbaar stellen, digitale plek waaraan bevoegd gezag omgevingsdocumenten per 2021 gaat aanleveren. Software voor Omgevingsbeleid moet in staat zijn omgevingsdocumenten aan de LVBB aan te leveren.

Bouwsteen	Advies aan gemeente
DROP	Decentrale Regelgeving en Officiële Publicaties, digitale plek waaraan bevoegd gezag sinds 2016 o.a. de bekendmakingen van vergunningen aanlevert. Nu aansluiten.

Stap 7 – Vaststellen welke informatie gebruikt wordt in het proces

Tijdens het uitvoeren van processen wordt informatie uit diverse interne en externe bronnen gebruikt. Denk bij het verlenen van een vergunning aan het bekijken van een APV of opvragen van informatie bij ketenpartners. Om de doorlooptijd van processen te verlagen, dient informatie snel beschikbaar te zijn.

Door het inventariseren van benodigde informatie en bronnen daarvoor wordt inzicht verkregen in benodigde informatie en de beschikbaarheid daarvan. Dit is mede relevant met het oog op het ontstaan van informatieproducten die de gemeente in de toekomst moet gaan aanbieden.

Bij deze stap kan gebruik worden gemaakt van het [Bedrijfsobjectenmodel Uitvoering Omgevingswet](#) en de [analyse informatieproducten initiatieaanvraag / vergunningsaanvraag](#).

Stap 8 – Vaststellen hoe informatie tussen applicaties wordt uitgewisseld

Op welke manieren wisselt de gemeente zowel intern tussen applicaties als met andere partijen (extern) informatie uit? Op welke manier deelt de gemeente informatie met de Omgevingsdienst of met een ingenieursbureau? In hoeverre maakt de gemeente daarbij gebruik van standaarden zoals de StUF standaarden?

Deze stap geeft de gemeente inzicht in de mate van gestandaardiseerd informatie uitwisselen.

Stap 9 – Vaststellen ontvangen en gecreëerde documenten en hoe deze gearchiveerd worden

Welke documenten worden gedurende het proces ontvangen en gemaakt? Denk hierbij aan ontvangen aanvragen, brieven die verstuurd worden aan de aanvrager van een vergunning, een milieueffectrapportage of een vastgesteld bestemmingsplan. In welk format wordt een document ontvangen of opgeleverd, is het bijvoorbeeld een PDF? Verloopt het digitaal of op papier? Breng daarbij ook in beeld welke van de tijdens het proces ontvangen en gecreëerde (versies van) documenten dienen te worden gearchiveerd.

Het verschaft de gemeente een overzicht van documenten waarop (beleids)regels v.w.b. kwaliteit, vindbaarheid en archivering toegepast moeten worden.

5 Aan de slag met de informatievoorziening

Als de gemeente de nulmeting heeft gedaan en haar eerste beeld van de gewenste toekomstige situatie heeft geschetst, kan een GAP analyse worden uitgevoerd waarbij de verschillen tussen beiden situaties in beeld worden gebracht. In tabel 5 geven we enkele voorbeelden van verschillen. Op basis van deze verschillen kan een gemeente een actie definiëren welke vervolgens geplaatst kan worden op een roadmap. Een actie volgend uit de GAP analyse van tabel 5, bijvoorbeeld het in een aanbesteding eisen van de nieuwe informatiestandaarden voor het uitwisselen van omgevingsplannen.

Voor verdere input of inspiratie voor de gemeentelijke roadmap kan de gemeente ook gebruik maken van de [Checklist informatievoorziening Omgevingswet](#) en van de [Roadmap Implementatie Omgevingswet bij gemeenten](#) die na de zomer in vernieuwde vorm op aandeslagmetdeomgevingswet.nl verschijnt.

Met deze aanpak hoopt de VNG aan gemeenten een handreiking te bieden om aan de slag te gaan met de informatievoorziening van de Omgevingswet.

Tabel 5: Een voorbeeld van een GAP analyse

Stap	Huidige situatie	Toekomstige situatie	GAP	Actie
Processen	Gemeente heeft proces voor bestemmingsplannen	Proces voor omgevingsplannen	Wijziging in proces	<ul style="list-style-type: none"> Nieuwe proces beschrijving maken Proces implementeren
Processen	Gemeente heeft een proces voor aanvragen vergunningen	Proces voor aanvragen vergunningen vanuit DSO-LV omgevingsloket volgens Omgevingswet	Digitaal omgevingsloket als start van het proces	<ul style="list-style-type: none"> Nieuwe proces beschrijving maken Proces implementeren
Applicaties	Softwarefunctionaliteit voor bestemmingsplannen	Softwarefunctionaliteit voor omgevingsplannen	Nieuwe functionaliteiten	<ul style="list-style-type: none"> Software updaten of aanbesteden
Applicaties	Softwarefunctionaliteit voor huidige VTH processen	Software functionaliteit sluit aan bij nieuwe Omgevingswet processen	Wijziging in proces leidt tot wijziging in software	<ul style="list-style-type: none"> Software updaten of aanbesteden
Informatie-uitwisseling	IMRO standaard voor bestemmingsplan	STOP-TPOD voor uitwisselen omgevingsplan	Nieuwe informatiestandaard	<ul style="list-style-type: none"> Nieuwe standaard als eis meenemen in software update
Informatie-uitwisseling	Gemeente maakt gebruik van DROP voor aanleveren bekendmakingen vergunningen	DROP gebruiken voor aanleveren bekendmakingen vergunningen	Geen GAP	<ul style="list-style-type: none"> geen

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten
Realisatie**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93
info@vng.nl

versie 1.3

3 oktober 2018

vngrealisatie.nl